Faculty of Letters Journal of Social Sciences

| cujos.cumhuriyet.edu.tr | Founded: 1982 Available online, ISSN: 1305-5143 Publisher: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

MacIntyre's Critique of Liberalism: An Ethical-Political Debate

Armağan Öztürk[1,a,*]

[1] *Department of Sociology, Faculty of Letters and Sciences, Artvin Çoruh University, Artvin, Türkiye*
**Corresponding author*

Research Article

History

Received: 24/02/2026
Accepted: 26/03/2026

ABSTRACT

MacIntyre's philosophy takes on concrete content in his critique of modernism in general, and of the Enlightenment and liberalism in particular. Social disintegration and moral erosion form the focal points of his formulated critique. The thinker's critique of modernization is sociological and cultural, while his defense of pre-modern periods is philosophical. Aristotelian philosophy is compared to the problem of alienation in the modern world. However, the form of social organization in the ancient world should be compared with the modern alternative, or the attitude of modern thinkers towards ancient thinkers should be problematized. As examined in detail in the article, tradition, practice, and narrative life correspond to the main concepts of MacIntyre's discourse on virtue ethics. The thinker attempts to ground a traditional rationalism. Tradition, formulated as an epistemological starting point, resembles the concept of paradigm in many ways. In his critique of modernism, the sentimentalist orientation, the Enlightenment, and liberalism correspond to the main points of emphasis, respectively. The limits of MacIntyre's critiques of modernism make his philosophy controversial in terms of its consequences. While he unequivocally rejects the liberal-capitalist order, he doesn't radicalize his thought to the point of calling for the dismantling of the economic and political infrastructure of the modern world. Finally, it is widely accepted that MacIntyre's thought has a republican-communitarian orientation. However, the influence of these political codes on his core theses is limited. This is because he has serious reservations about society's intervention in the individual's autonomous existence. Furthermore, in line with the republican paradigm, MacIntyre emphasizes the connections established between participation, deliberation, and the common good. However, this emphasis does not result in a political agenda involving the republican restoration of liberal democracy.

Key Words: MacIntyre, tradition, modernism, liberalism, republicanism.

MacIntyre'nın Liberalizm Eleştirisi: Etik Politik Bir Tartışma

ÖZ

MacIntyre felsefesi genel olarak modernizm, özel olarak ise aydınlanma ve liberalizm eleştirisinde somut bir içeriğe bürünür. Toplumsal parçalanma ve ahlaki aşınma formüle edilen eleştirinin odak noktalarını oluşturmaktadır. Düşünürün modernleşme eleştirisi sosyolojik ve kültürel, modern öncesi dönemlere yönelik savunusu ise felsefidir. Aristotales felsefesi modern dünyadaki yabancılaşma sorunuyla karşılaştırılır. Oysa antik dünyadaki toplumsal örgütlenme biçimi modern alternatifle mukayese edilmeli veya antik düşünürlere karşı modern düşünürlerin tavrı sorunsallaştırılmalıydı. Makale içinde ayrıntılı bir şekilde irdelendiği üzere gelenek, pratik ve öyküsel yaşam MacIntyre'nın erdem etiği söyleminin başlıca kavramlarına karşılık gelmektedir. Düşünür gelenekçi bir rasyonalizmi temellendirmeye çalışır. Epistemolojik bir başlangıç noktası gibi formüle edilen gelenek pek çok açıdan paradigma kavramına benzemektedir. Modernizm eleştirisinde sırasıyla duygucu yönelim, aydınlanma ve liberalizm başlıca ağırlık noktalarına karşılık gelir. MacIntyre'nın modernizme yönelttiği eleştirilerin sınırları onun felsefesini sonuçları itibariyle tartışmalı kılar. Çünkü düşünür liberal-kapitalist düzeni kesin bir dille olumsuzlar. Ama modern dünyanın ekonomi politik altyapısının tasfiyesini içerecek ölçüde radikalleştirmez düşüncesini. Son olarak, MacIntyre düşüncesinde cumhuriyetçi-komüniteryan bir yönelim olduğu yaygın şekilde kabul edilir. Ancak bahsi geçen politik kodların düşünürün temel tezleri üzerindeki etkisi sınırlıdır. Çünkü o, toplumun bireyin otonom varlığına müdahalesi konusunda ciddi rezervlere sahiptir. Dahası cumhuriyetçi paradigmaya uygun bir şekilde katılım, müzakere ve ortak iyi arasında kurulan bağlara önem verir MacIntyre. Ancak bu vurgu liberal demokrasinin cumhuriyetçi restorasyonunu içeren politik bir ajandayla sonuçlanmaz.

Anahtar Kelimeler: MacIntyre, gelenek, modernizm, liberalizm, cumhuriyetçilik.

Copyright

This work is licensed under Creative Commons Attribution 4.0 International License

[a] *armagan.ozturk@artvin.edu.tr* *0000-0001-8711-3195*

How to Cite: Öztürk A,(2026) MacIntyre's Critique of Liberalism: An Ethical-Political Debate, *CUJOSS*, Erdem / MacIntyre'ın Peşinde – Alasdair MacIntyre Özel Sayısı: 25-32.

Giriş

MacIntyre'nın felsefesi genel olarak aydınlanmacı modernizm, özel olarak ise liberalizme karşı bir meydan okuma gibi kurgulanmıştır. Ahlaki normları bireysel tercihlere indirgeyen aydınlanma rasyonalizmi sert bir şekilde eleştirilir. Düşünüre göre tarihsel aidiyet ve kültürel pratiklerden bağımsız bir şekilde kurulan her türlü evrenselci tasarım sorunludur. Soyut hak ve özne anlayışıyla gelenekle uyumsuz rasyonellik ahlaki normlarda zayıflığa yol açar. MacIntyre'nın düşün

dünyasında toplumsal parçalanma, erdem ve değer yokluğu ile araçsal rasyonellik birbiriyle ilintilidir.

Liberal düşünceye karşı komüniteryan okumada ısrar edilir. Bu yönelim bakımından MacIntyre'nın yalnız olmadığı, Sandel, Taylor ve Walzer gibi kuramcıların da liberalizmin komüniteryan eleştirisine katkı sunduğu söylenebilir. Tam bu noktada liberalizm eleştirisinin sınırları ve iç mimarisi bakımından bir dizi soru ön plana çıkar: Öncelikle MacIntyre'nın liberalizmi ne kadar aştığı, ondaki komüniteryanizmin liberalizmle kesişen içeriği ön plana çıkar. Kant, kartezyen akıl, bireycilik ve evrenselciliğe karşı Hegel, gelenek, toplum ve geleneği ön plana çıkaran MacIntyre düşüncesi gerçekten de liberalizmin dışına çıkmakta mıdır? Tabii özel olarak bu sorular, genel olarak ise sorunsalımızın kendisi komüniteryanizmin ne ölçüde liberalizmin içinde bir akım olduğu meseleyle de yakından ilgilidir.

Bir diğer tartışma alanı ortaya konulan karamsar toplum anlatısının ne ölçüde gerçeği yansıttığı hususuyla ilgilidir. MacIntyre'nın ileri sürdüğü üzere modern toplumlarda ahlaki bir aşınma gerçekten de var mıdır? Peki bu savın tersi doğru mudur? Gelenek, rasyonellik ve ahlak arasında daha güçlü bağların olduğu modern öncesi toplumlar modern toplumdan daha ahlaki miydi? Bir toplumun diğer toplumdan daha erdemli olduğu nasıl anlaşılmaktadır? Suç oranları, savaşlar, hükümet değişiklikleri ve toplumsal yaşantıyı anlatan edebiyat eserleri bize ahlaki normların geçerliliği konusunda ne söyler? Bu tür sorularla makale içinde hesaplaşmayı umduğumuz ayrıntı MacIntyre'nın modernizme ve liberalizme yönelttiği eleştirilerin ampirik bir dayanağa ihtiyaç duyduğu gerçeğinde somutlaşır. Ancak yazar bize erdem ve ahlakın nasıl ve hangi kritere göre çöktüğünü ve (veya) bu durumun insanların yaşantısını nasıl değiştirdiğini anlatan inandırıcı bir kanıt sunmaz.

MacIntyre'nın Etik Rasyonelliği

MacIntyre'nın genel felsefesinde, özellikle de yürüttüğü etik tartışmasında iki patika ön plana çıkar: Bahsi geçen yönelimlerden ilki modern öncesi dönemlere yönelik olumlama, ikincisi ise duygucu anlayış, aydınlanma ve liberalizmin eleştirisidir. Bizim bu metinde ayrı bölümler içinde incelediğimiz bu bölünmeyi MacIntyre gelenek kavramı üzerinden sistemleştirir. Ona göre gelenek dini, etik, ticari, edebi veya sanatsal bir niteliğe sahip olabilir. Etik-politik tahayyülü tartışmaya açtığımızda ise karşımıza 4 farklı gelenek çıkar: Bunlar sırasıyla Homoros kültürü, Aristotales ve Akinalı Thomas'ı içerek 1. Gelenek, Agustinus, Akinalı Thomas ve Hıristiyanlığı içeren 2. Gelenek, Calvin'den Hume'a kadar yavaş yavaş olgunlaşan Protestanlık ve İskoç etiği 3. Gelenek ve son olarak liberalizm 4. Gelenektir (MacIntyre, 2003: 9-10; Mulhall ve Swift, 1992: 90).

Bahsi geçen sınıflandırma içinde antik döneme ve Aristotales etiğine ayrıcalıklı bir yer verildiğine tanıklık ederiz. Şöyle ki, düşünüre göre heroik toplumlarda erdem ve yaşam topluma içkindir. Kişilerin topluma karşı sorumlulukları vardır. Gelenek, yerellik ve tikellik içinde olgunlaşan bireyler ahlaki deneyimlerinden çıkarır ve davranışlarında gösterir. Seçme özgürlüğü değerleri seçmeyi içermez. Bu dizge içinde iyi olma hali, erdem ve politik yapı arasında kopmaz nitelikte bağlar vardır. İyi insanla iyi yurttaş aynı anlama gelir mesela. Ayrıca erdem polis içinde tanımlanır (MacIntyre, 2001: 187-204). Aristoteles'e atıfla MacIntyre iyiliğin ancak teolojik bir bütünlük sayesinde anlaşılabileceği hususunda ısrarcıdır. İyilik erdemle, erdem ise karakter ve pratikle ilgilidir. Dostluk ise tıpkı yurtseverlik gibi bir yurttaşlık performansıdır. Sadece sosyal ilişki ve sevgiyi içermez dostluk; bununla birlikte toplumsal ortaklığın öznelerarası zeminini de ortaya koyar (MacIntyre, 2001: 223-234).

Aristoteles'in açtığı yolda MacIntyre'nın erdem etiği üzerine bir dizi ayrıntı daha verebiliriz: Öncelikle düşünür sadece Aristotelesçi toplumsallığa başvurmaz. Aynı zamanda Aquinas'ın Hıristiyanlık yorumu ve doğal hukuku da MacIntyre düşüncesinde karşılık bulur. Ayrıca Aristoteles'in MacIntyre tarafından yeniden formüle edilen erdem etiği liberalizmin anti-tezidir (Lutz, 2000; Johnson, 1994: 46; Mutlu, 2018: 39-63). Bu bağlamda antik döneme dair olumlamanın modernite eleştirisine paralel gittiği söylenebilir. Son olarak Aristotalesci mantığa göre insanın bir telosu vardır. Mutlu sona, ahlaki yaşama, yani eudaimonia'ya doğru ilerler insan. Bu yönelim MacIntyre için genel bir kavramsal çerçeve gibi iş görür. Ona göre erdemler zamanla, toplumun içinde ve deneyimle gelişir. Gelenek, öyküsel yaşam ve pratik kavramları bahsi geçen gelişiminin yapı taşlarına karşılık gelir.

Kavramsal seti irdelemeden önce bir ara değerlendirme yapmak yararlı olabilir. Şöyle ki, düşünür antik çağ ve bir ölçüde de ortaçağı olumlar. Çünkü ona göre modern öncesi dönemde erdemin gelenek ve toplum içinde belirlendiği bir rasyonellik söz konusudur. Aydınlanma, liberalizm ve genel olarak modernizm bu birlikteliği bozmuş, insanlar ahlaki bütünlüklerini kaybetmiştir. Bu düşünme tarzında eleştiriye açık olan husus bağlamdır. MacIntyre antik dönemleri överken başta Aristotales olmak üzere bazı düşünür ve metinlere başvurur. Oysa modernleşme eleştirisi sadece felsefi değil, aynı zamanda da sosyolojiktir. Bizim de makalede ayrıntılı bir şekilde irdeleyeceğimiz üzere düşünür modern toplumlardaki bireycilik, ahlaki bölünme, anlam kaybı ve yabancılaşmayı tartışmaya açar. Bu betimleme toplumsal vasatının gündelik sosyolojisiyle örtüştüğü için oldukça inandırıcıdır. Ama benzer bir analiz antik dönemler için yapılmaz. Antik dönemde yaşamış bir Yunanlı veya Romalının modern zamanların herhangi bir gelişmiş toplumuna mensup bireyinden nasıl ve neden daha ahlaklı sayılması gerektiğine yönelik sosyolojik bir zemin ortada yoktur. Antik dönemde insanlar daha az yalan söylemekte, daha az suç işleyip savaşa mı girmektedir? MacIntyre'nın iddiası modern öncesi dönemlerde ahlakın toplum ve gelenekle tam bir uyum içinde olduğu yönündedir. Peki bu iddianın insanın

davranış ve eylemleri bakımından kanıtlanabilirliği mümkün müdür? Mesela Aristoteles'in Nikomakhos'a Etik adlı kitabında olan insan ile olabilecek insan arasındaki fark tartışılır. Filozofa göre etik, insanların ilk aşamadan ikinci aşamaya geçişi için insansal bir telosu gerektirir. Telostan bağımsız bir şekilde etik tartışması yapılamaz (MacIntyre, 2001: 87). Peki bu değerlendirme ne anlama gelmektedir? Aristotales'e atıfta bulunmak, Aristotales'in veya o çağdaki yaşamış herhangi bir kimsenin bugünün modern insanından daha ahlaklı olduğunu gösterir mi? Böylesi bir hatırlatma yapmamızın nedeni ise açıktır. MacIntyre'nın tüm felsefesi aslında bir tür modernite eleştirisidir. Düşünür bazen açıkça, çoğu kez ise üstü örtük bir şekilde modern zamanları bir düşüş ve gerileyiş çağı olarak resmeder. Ancak antik zamanları altın çağ seviyesine yükselten bu okumanın etik içeriği tartışmalıdır. Çünkü modern öncesi toplumların modern toplumlardan daha ahlaklı olduğunu kanıtlamak imkansızdır.

Bu genişçe parantezi kapattıktan sonra Maclantyre'nın erdem etiği temellendirmesinde önemli bir yere sahip olan bir dizi kavramı tartışmaya açabiliriz: Şöyle ki, düşünür pratik, öyküsel yaşam ve gelenek üzerinden rasyonelliğinin sınırlarını yeniden belirlemeye çalışır. Bu kavram setinde gelenek belirleyici bir konumdadır. Modernizme karşı gelenekçi rasyonalizmi savunur düşünür. MacIntyre'a göre gelenek epistemolojik bir başlangıç noktasıdır; varlığı rasyonel ve zorunludur. Rasyonalite hem geleneğe bağlı hem de onu aşan bir şeydir. Rasyonellik gelenek içinde, belli bir toplumsal ve tarihsel bağlamda anlamlı hale gelir. Geleneğin sunduğu epistemolojik çerçeve olmaksızın akıl bir yanılsamadır (MacIntyre, 2003: 23, 468-471, 486-8; MacIntyre, 1999a: 119-128; MacIntyre, 2019: 452-3; Düşgün, 2018: 138).

Gelenekle rasyonellik arasındaki epistemolojik özdeşlik bir dizi ilgi çekici tartışmayı beraberinde getirir: Öncelikle rasyonel değerlendirme geleneğe bağlıysa, farklı gelenekler arasında rasyonellik mümkün olabilir mi sorusu yanıtlanmalıdır. Yine bu bağlamda gelenekler arası iletişim için tekrar aydınlanma ve evrensel akla dönüşün zorunlu olup olmadığı meselesi sorgulanabilir. Son olarak geleneğin nasıl aşılacağı hususu önemlidir. Bireyler geleneğin açıklama kabiliyetini yetersiz gördüklerinde ne yapabilirler?

MacIntyre'a göre teori geleneğin içinde şekillenir ancak tüm insanlar için geçerli evrensel iddiaları temellendirmek yine de mümkündür. Gelenek içinde inançların eski inançlarla karşılaştırılması ve yeni tezlerin çıkması olasılık dahilindedir. Gelenek aşılıp başka bir gelenek ön plana çıkabilir. Bu durumu epistemolojik bir kriz olarak tarif eder düşünür. İçsel tutarsızlıklar ve yetersizliklerin mantıklı bir şekilde giderilememesi radikal değişikliklere, yani yeni bir mantık seti ve inanç alanına yol açar (Lott, 2002: 234; MacIntyre, 2003: 477-8).

Bu noktada bir dizi yorumla tartışmayı açmakta fayda var: Öncelikle MacIntyre gelenek içinden rasyonellik teziyle rölativist ve perspektivist eleştiri hatlarına yanıt verir. Nesnellik ve öznellik birlikte savunulur (Lott, 2002: 321). Tabii bu pozisyon kişilerin birden fazla geleneğin parçası olduğu eklektik ve akışkan post-modern dünya gerçekliği bakımından yetersiz kalmaya mahkumdur. MacIntyre bizi modernite öncesi bir bağlama geri getirmek ister. Ancak zaten post-modern üretim, tüketim ve düşünme pratikleri modern olanı tartışmalı hale getirmiştir. Bu bağlamda aşılması gereken asıl sosyolojik bağlam modernlik değil post-modernlik olmalıdır. Bir diğer husus ise geleneğin epistemolojik krizler aracılığıyla ve içsel kriz yoluyla aşılması tezi için söz konusu edilebilir. MacIntyre'nın geleneklerin tutarsızlık ve yetersizlikler nedeniyle yerini başka geleneklere bırakmasına dair anlatısı Thomas Kuhn Bilimsel Devrimlerin Yapısı (Kuhn, 2021) adlı eserinde formüle ettiği paradigma tartışmasına benzemektedir. Hatta daha açık söylemek gerekirse MacIntyre'nın gelenek kavramı Kuhn'ın paradigma kavramının bire bir aynısıdır. Bahsi geçen yüksek düzey benzerlik gelenek/paradigmanın aşılması sorunsalı bağlamında MacIntyre ve Kuhn birlikte okunduğunda daha da açık bir şekilde ortaya çıkar.

Tartışmaya öyküsel yaşam ve pratik kavramlarını ekleyip geleneği daha sosyolojik ve tarihsel bir bağlam içinde ele alabiliriz. Öncelikle MacIntyre liberal modern kültürün geleneğe karşı dışlayıcı olduğu tespitinde bulunur. Bu husus liberalizm eleştirisinin nirengi noktalarından biridir. Oysa ki bireyin kimliği başkaları tarafından tanınmasına bağlıdır. Bahsi geçen tanınma kültür ve toplum tarafından şekillendirilen gelenek sayesinde mümkün olabilir ancak (MacIntyre, 2023: 530; MacIntyre, 1999b: 90-95). Bu son hatırlatma bağlamında gelenek geçmişin şimdiki zamana sunduğu geleceğe dair imkanları karakterize eder. MacIntyre'a göre bireysel iyi ve toplumsal iyi iç içe geçmiş durumdadır. Başkalarının iyisini gözetmeden kendi iyimizi aramamız mümkün değildir. Bireysel iyiyi toplumsal iyiye öykülsel yaşam ve pratikler bağlar. Düşünürün kullandığı anlamda öyküsel yaşam miras alınan ahlaki geleneğin parçası ve bireysel eylemler bütünüdür. Erdemleri bize öyküsel yaşam deneyimi, yani sosyal etkileşim öğretir. Öngörülemezlik ve ereksellik öyküsel yaşamın zorunlu unsurlarıdır. Düşünür öyküsel yaşamı modernite öncesi döneme öykünerek tasarlar. Ona göre modern öncesi dönemlerde insan yaşamı doğumundan ölümüne kadar geçen sürede tek ve bölünmez bir bütün, bir hikaye gibiydi. Öyküsel yaşam bugünün dünyasında o hikayeyi yeniden kurgular. Pratik ise sosyal olarak işbirliği içinde yapılan iyilerdir. Onlarda başarı bizi genel iyiye götürür. Hangi pratiği seçeceğimiz ise şüphesiz ki öyküsel yaşamla yakından ilgilidir (MacIntyre, 2001: 301, 318, 383; MacIntyre, 2019: 439-44, 451-2; Keskin ve Fidan, 2020: 123; Johnson, 1994: 58).

Düşünür erdemin niteliği ve toplum/topluluğun yönlendirici gücü hakkında bir dizi önemli tespitle kendi

komüniteryanizmini derinleştirir: Mesela ona göre erdem iyi yaşmı destekleyen ve bizi geliştiren şeylerdir. Erdemle pratik kavramı arasında zorunlu bir ilişki vardır. Çünkü bir pratiğe içsel olan iyilerin gerçekleşmesi önden dürüstlük, adalet ve cesaret gibi bazı iyilerin kabulünü gerektirir. Aristotales'in orta doğru ilkesi erdemlerin kavrayış ve yaşayışında temel yol göstericidir (MacIntyte, 2001: 283-5, 324; Hutchins, 1982: 353). Bir diğer husus topluma konulan mesafeyle ilgilidir. Ortak iyinin sosyal ilişkiler içinde şekillendiğini sayısız kere vurgular düşünür. Bireyi, erdemi ve iyiliği toplumsal bütünden bağımsız bir şekilde ele almak olanaksızdır. Ancak bu durum toplumsallığın her aşamasına sınırsızca saygı gösterileceği anlamına gelmez. Toplumsal ilişkilerdeki hiyerarşi ortak iyinin ortaya çıkmasını engelleyen bir yozlaşma durumuna yol açabilir. Kültüre karşı sorumlu olsak da toplumun ahlaki kısıtlamalarına her durumda uymak zorunda değiliz (MacIntyre, 1999b: 102-9; MacIntyre, 2001: 324-6). Bu tespit toplumu bireye karşı öncelleyen komüniteryan tavrın MacIntyre düşüncesindeki sınırları hakkında aydınlatıcıdır. Düşünür toplumcu yönelim bakımından eleştirel bir onama içindedir. Toplumsal vasatın ortak iyinin ortaya çıkışını engellendiği durumlarda sosyal ilişkiler ayrıca tartışmaya açılabilir.

Bu hususta son olarak adalet meselesini irdeleyebiliriz. MacIntyre adalet, rasyonellik ve pratik kavramlarının birbirlerini tamamladığını düşünür. Biri olmadan diğerine başvurmak olanaksızdır. Pratiklerin varlığını sürdürmesi adalete bağlıdır. Ayrıca adalet tartışması daha öncesinde bir rasyonellik tartışmasını gerektirir. Şöyle ki, adalet sorunsalı iki zeminde ilerler: İlki akademik bir mesele olarak, ikincisi dini-politik grupların ortak inançları bakımından. Her iki bağlamda da ciddi bir çıkmaz söz konusudur. Ahlak felsefesindeki çöküş adalet kavrayışını da etkilemiştir. Adaletle ilgili ortak bir kanaat rasyonel olarak sunulamamaktadır. Adaletin ne olduğu konusunda ortak bir fikir, zemin veya inanış yoktur modern toplumlarda (Horton ve Mendus, 1994: 260; MacIntyre, 2003: 1-6; MacIntyre, 2001: 359).

Adalet kavramı üzerine uzlaşmazlık modern zamanlarda en sofistike haline alan ahlak felsefesindeki çöküşün çok bilinen bir işaretidir. Sadece adalet değil, iyi, kötü ve erdem gibi kavramlar da olgusal temellerini kaybetmiştir. Oldukça karanlık, kendi içinde umutsuz ve çelişkili bir modern yaşam portesi çizer MacIntyre. Modern zamanlarda haklılık rasyonel bir şekilde savunulamamaktadır. Ahlak felsefesindeki bütün ciddi tartışmalar uzlaşmazlıkla sonuçlanmıştır. Çünkü kişiler kendi şahsi ve ahlaki tercihlerini herkes için iyi bir şeymiş gibi göstermeye eğilim göstermektedir. Subjektif yargıların kendilerini evrensel yerine koyması ve kavramsal ortak ölçülemezlik giderek popüler hale gelmiştir. Ahlaki kavramlar ve onların öncülleri tarihin içinde üretiliyor olmalarına rağmen tarih dışı özler gibi algılanmakta, bu durum da tutarsızlık ve anlaşmazlıkların sürüp gitmesine yol açmaktadır (MacIntyre, 2001: 17-28).

Ahlak felsefesindeki aşınmadan aslında bizi modernleştiren tüm eğilimleri sorumlu tutar yazar. Ancak felsefi akımlar bakımından duygucu (emosyanist) felsefe öncelikle ele alınır. Ona göre bu yorumlama tarzı her türlü tercih ve yargıyı duygularla ilişkilendirir. Duygucu çizgiye göre ahlaki rasyonel olarak temellendirmek imkansız, ayrıca gereksizdir de. Böyle bir paradigma içinde bireylerin kendi amaçları için başkalarını araçsallaştırması çok kolay hale gelir. Weber gibi düşünürler duygucu felsefenin özünde yatan fikri açık bir şekilde tekrarlamıştır. Şöyle ki, değerle aklı kavramak da değerler arası çatışmayı çözmek de imkansızdır. Bu şartlar altında en makul yol herkesin kendi değerini seçmesi ve sorunları kendisi açısından çözmesidir. MacIntyre sadece emotivizmin ahlak felsefesine verdiği zararı tartışmaya açmaz, aynı zamanda emotivizm koşullarında ön plana çıkan sosyal ilişkilere de ışık tutmaya çalışır. Bu son hatırlatma bağlamında zengin, yönetici ve terapist modern kültür içinde baskın olan üç karakterdir (MacIntyre, 2001: 28, 39, 49-61).

Modernizmin krizini ahlak felsefesinin krizi üzerinden sorunsallaştıran düşünürümüz Kierkegaard, Kant, Nietzsche, analitik felsefe, doğal hak kuramı ve Sartre gibi başlıklarda ahlak felsefesini yeniden ele alma biçimlerini değerlendirir. Ona göre tüm bu düşünür ve akımların yorumları yetersiz, çoğu kez ise kendi içinde tutarsızdır. Çünkü ahlak felsefesi ahlaki faaliyetlerin toplumsal dayanağını göstermek zorundadır. Ancak modern toplum bireyi tarih, kültür ve toplum dışı bir konuma yerleştirir. Ahlaki tartışmalar dahil olmak üzere hemen tüm meseleler tarih dışı bir yerde ele alındığı için içerikler anlaşılabilirlikten uzaktır. Ayrıca modernizm parçalı bir düşünme tarzına yol açar. Modernite yaşamı böler. Her bir bölüm farklı bir şekilde düşünülüp yönlendirilir (MacIntyre, 2001: 23-7, 42-6, 57-9, 78, 301).

Gelinen yer bakımından iki hususun altı ise ayrıca çizilebilir: Şöyle ki, düşünür modernite projesini bir bütün olarak ve insanlığı modernliğe götüren tüm alt süreçleri eleştirel bir şekilde ele alır. Modern bireyin ahlaken sınırsız ve gelenekten uzaklaşmış karakteri onun için kabul edilemez niteliktedir. Ancak verdiği örnekler ve tartışmanın ağırlık merkezi dikkate alındığında daha çok aydınlanmanın olumsuzlandığı görülecektir. MacIntyre'a göre aydınlanmaya dayanan rasyonalite anlayışı ahlaki açıdan tutarsızlığa mahkumdur. Çünkü bu tip bir ilerici rasyonellikte insanın teolojik doğasını reddeden tarih, toplum ve nesnel ahlak karşıtı bir tutum ağır basar. Ahlaki kurallara uymayı bireysel arzu ve tercihlere indirgeyen aydınlanmacı bakış rasyonel bireylerin evrensel ahlaka ulaşmasını engellemektedir (Kim, 2009: 37-9; Soojung, 2006: 39-41; Lott, 2002: 317; Hünler, 1997: 123-7). Değerlendirme aydınlanmış çağın evrensel doğal haklar öğretisi bakımından yeniden tekrarlandığında ise durum birdenbire değişir. Düşünür doğal hakların apaçık gerçekler olarak sunulmasını sorunlu bulur. Ayrıca bugünkü insan hakları nosyonunun temeli olan doğal haklar içeriksiz ve fazlasıyla soyuttur

(MacInytre, 2001: 111-3). Tüm bu itiraz ve rezervlere rağmen doğal yasaların varlığını kabul eder MacInytre. Doğal hakların bazılarının uygarlık ve kültürün gelişiminde işlevsel nitelikte olduğu kanaati dile getirilir. Geleneğin parçası olmuş haklar yararlıdır (Murphy, 2003: 167-9).

Bir diğer mesele dinsel inançlara yönelik olacaktır. Aristotales'i Aquinas üzerinden Katolik inanç kültürüyle uyumlu bir içerikle yorumlar düşünür. Bu hatırlatma özelinde gelenekle din arasındaki geçiş ayrıca vurgulanır. Dini modernite karşısında korumaya ve ayrı bir rasyonellik biçimi olarak onurlandırmaya çalışır MacIntyre. Şöyle ki, dinsel inançlar için nedenler göstermek onları anlamanın doğru bir yolu değildir. Dinsel inancın açıklayıcı kuramlar olmadığı baştan kabul edilmeli ve inanç kendi bağlamı içinde değerlendirilmelidir (MacIntyre, 1957: 208-9; Yazoğlu, 2007: 15-6). Bu bakış açısının dini neden-sonuç zinciri dışına çıkardığı ve ondaki rasyonelliği modern yaşamın kabullerinden bağımsız bir şekilde yorumladığı açıktır.

Liberal Modernlik Tartışması

MacInytre liberalizm ve kapitalizmi şiddetle eleştirir. Ancak liberal-kapitalist modernliğin tümüyle tasfiyesini içerecek ölçüde radikalleştirmez düşüncesini. Bu bağlamda düşünürün komüniteryan yöneliminin liberalizmle uyumlu bir içeriğe sahip olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Meseleyi daha ayrıntılı bir düzeyde ele aldığımızda ise karşımıza bir dizi tartışma çıkar: Şöyle ki, kapitalizmdeki bireyci ahlak anlayışı ve adaletsiz güç/servet dağılımı insanların rasyonel bir şekilde ortak iyiye ulaşmalarını engeller. Kronik eşitsizlik zayıf bireylerin seslerinin duyulmasını güçleştirir. Bu sistemde açgözlülük erdem haline gelmiştir; para ise temel arzu nesnesidir (MacIntyre, 1998a: 249; MacIntyre, 2016: 77, 96, 109; Lutz, 2015: 117; Beadle ve Moore, 2011). Kapitalist toplumdaki temel sorun adalettir. Kapitalizmin örgütlenme biçimi adaletin gerçekleşmesini engeller. Başarısızlık herkesin hakkını alması bağlamında adaletin somut tesisindeki eksiklikten ibaret değildir. Adalet kuramları da adalet kadar sorunludur. Adaletin ortak iyiden bağımsız bir şekilde ele alınması soyut, yapay ve çözümsüz bir değerlendirme düzeyine yol açar (MacIntyre, 2006: 148-9; Murphy, 2003: 156; Muhall, 1004: 206).

Modernizme yöneltilen eleştiriler daha da daraltılarak liberalizm için tekrarlanır. Liberal toplum birden fazla iyinin aynı anda ve birlikte yaşadığı bir örgütlenme biçimidir. Pazara benzeyen bu yapıda bireyler eşitlikçi koşullarda alışveriş veya değiş tokuş yapar. Kimse sorunları çözmek için uğraşmaz. Kamusal tartışmalar sonuca bağlanmaz. Liberalizm ne yapmamamız gerektiğini söyler. Ne yapacağımız noktasında politik vizyon, ideal veya amaç ortaya koymaz. Tercihlerin hukuksal bir düzende ifadesi yeterlidir. Bu düzende filozofların yerini hukukçular almış durumdadır. Ayrıca tarafsızlık bir aldatmacadan ibarettir. Politik, ekonomik ve kültürel iktidar odakları vardır. İktidara yakın olanlar iyi yaşam sürer. Ayrıcalıklar onlara yönelmiştir. Tüm bu kusurlar nedeniyle rahatlıkla denilebilir ki liberalizmin hakim politik kod olduğu toplumda birey özgürleşmez. Aydınlanması gereken yol özgüveni azaltacak şekilde karanlıkta kalır (MacIntyre, 1971: 3; MacIntyre, 2003: 336-345; Lutz, 2015: 117; Saussine, 2005: 58-62; Miller, 1994: 246).

MacIntyre'a göre liberalizmdeki temel sorun geleneğe dönüşmüş olmasına rağmen bu apaçık durumu kabul etmemesi, alternatif gelenekleri ve iyi arayışlarını itibarsızlaştırmasıdır. Kendini modernizmle birlikte dayatan liberal rasyonalizm ortak iyiye ulaşılmasını engeller. Aklı ve politikayı sınırlayan liberal reel politik sistematik bir ayrımcılık pratiği gibi sonuç doğurmaktadır (MacIntyre, 1998b; MacIntyre, 1998c: 258; Mason, 1994: 226). Liberalizmin siyasi toplumla ortak iyi arasındaki bağı koparması düşünür tarafından şiddetle eleştirilir. Ortak iyinin yokluğu somut dünyayı değiştiremeyen soyut teorilerin ahlak ve siyaset alanını kaplamasına yol açar. Ayrıca böyle bir düzende pazarlık ve teknik uzmanlık erdem ile müzakerenin yerini alır. Ortak iyinin olmadığı veya öncelikli bir konu olmadığı liberal siyasal düzende bireysel tercihlerden kaynaklanan parçalanma kaçınılmazdır. Liberal yapı çatışma ve savrulmayı kalıcı norm haline getirir (MacIntyre, 2019: 516; MacIntyre, 2023: 456; Beiner, 2000: 467; Miller, 1994: 246; Pettit, 1994: 179-180).

MacIntyre liberalizmi ve liberal ilkeler doğrultusunda şekillenen modern devleti eleştirir. Ancak bahsi geçen eleştiri onu aşma veya liberal siyasetten kopma anlamına gelmez. Düşünür müzakere kültürü, ortak iyi, serbest piyasa ve kurumsal yapılar bakımından liberal siyaseti başarısız bulur. Yine de modern liberal devleti tasfiye etmek yanlıştır ona göre. Çünkü bu yapı hukukun üstünlüğü, kamusal adalet ve özgürlüğün korunması gibi noktalarda işlevseldir. Modern liberal devlet tüm ulus için ortak iyi yaratma noktasında yetersiz olsa da herkese güvenlik ve ortak fayda sağlayabilir (MacIntyre, 2019: 480-1; MacIntyre, 1999b: 132-3; Young, 2002: 5; Beiner, 2000: 470-2).

Liberal siyasetin resterasyonu noktasında iki öneri ön plana çıkar: Öncelikle düşünürümüz yerel topluluklara dönüşü savunur. Ahlaki ve entelektüel yaşam için yakın ve doğrudan ilişkiye izin veren bir ölçek elzemdir. Yerelliği destekleyecek devlet iç mimarisi noktasında da ısrarcıdır MacIntyre. Bu bağlamda adem-i merkeziyetçilik tercihi dile getirilir (MacIntyre, 2019: 583; Beiner, 2000: 469; Young, 2022: 2-3). Yerellik çağrısının gelenek ve ortak iyi yönelimleri açısından ayrıca değerlendirilmesi ise elzemdir. Şöyle ki, MacIntyre ortak iyiyi destekleyecek şekilde gelenekçi bir rasyonalizme dönülmesini ister. Merkeziyetçiliğin geleneği temsil ettiği, yerel topluluk ve kültürlerin zamanlar merkezin içinde eridiği pek çok toplum için aynı anda hem gelenekte ısrar edip hem de yerelliği teşvik etmek imkansızdır. Çünkü gelenek ve (veya)

tarihsel açıdan normal olan sosyolojik vasat yerelliği kesen bir içeriğe sahiptir. Benzer bir sorun ortak iyi bağlamında da tartışma açılabilir. Yerelliğin ön plana çıktığı bir toplumda tüm toplum için ortak bir ortak iyiye ulaşmak güçleşir. Liberal devletlerin aynı zamanda ulus devlet olduğu, milliyetçiliğin siyasal sosyolojik tahayyülü belirlyerek sınırladığı modern siyasette merkezden farklı bir yerelliği yakalamak ise gerçekçi bir hedefe karşılık gelmez.

MacIntyre liberal siyasete cumhuriyetçi-komüniteryan bir düzeltme ister. Tartışmaya başlarken komüniteryan ve cumhuriyetçi çizgilerin tam olarak birbirine özdeş olmadığı, ama MacIntyre örneğinde bu farklılığın gözardı edilebileceğini vurgulamak gerekir. Ayrıca komüniteryan olarak adlandırılan düşünürler genelde kendilerine komüniteryan demezler. Bu sıfat liberalizmin onlara yakıştırmasıdır (Hünler, 1997: 356-7). Tüm bu rezervlere rağmen düşünür komüniteryan okumaya yakın bir yerde durur. Çünkü bireyin toplumdan önce geldiği, temel sosyo-politik referansın birey olduğu okumayı kabul etmez. Toplumsal düzen ortak iyi anlayışından bağımsız bir şekilde düşünülemez (MacIntyre, 2019: 506). Ona göre politika ortak iyiyi bulmak için siyasal katılım ve pratiklere girişme etkinliğidir (Murphy, 2003: 164). Ayrıca erdem politik bir anlatıdır; ahlaki gelenek ve müzakere süreçleri içinde şekillenir. Müzakere ve katılımı ön plana çıkaran ilgili okuma MacIntyre'ı cumhuriyetçiliğe yaklaştırır. Son olarak özgürlük meselesine değinilebilir. Komüniteryan ve cumhuriyetçi düşünceler içinde özgürlük toplumsal ililkileri güvence altına alan bir idealdir. Özgürlük olmadan erdem gerçekleşemez. Ama toplumdan bağımsız, hatta topluma karşı bireyci bir özgürlük de olmaz (Badhwar, 1996: 5-6). Tüm bu yorumlara dayanarak MacIntyre'nın Neo-Atina'yı kendisine referans alan cumhuriyetçi-komüniteryan düşüncenin parçası olduğunu söylenebilir (Slaughter, 2018: 2). Ancak düşünürün felsefeye özgün katkısında ağırlık noktası cumhuriyetçilik veya komüniteryanizm değildir. MacIntyre modernizm eleştirisini cumhuriyetçi bir izleğe ulaşmak için formüle etmez. Yine de ortaya koyduğu sorunsal ve kavram setleri düşünürün geniş anlamda cumhuriyetçi-komüniteryan olarak değerlendirmesine olanak verir.

Sonuç

MacIntyre'nın modernizm, aydınlanma ve liberalizme yönelttiği eleştiriler belli sınırlar içinde anlamlıdır. Düşünür bize modernleşerek kaybettiğimiz gelenekçi rasyonalizmin nasıl ve neden önemli olduğunu hatırlatır. Aşırı öznellikle birleşen sahte evrensellik modernizmin en büyük sorunudur. Nesnelliğin yitimi her türlü insani etkinliği, ama en çok da ahlaki aşındırmıştır. İnsanların erdemli olma sorumluluğunu terk ettiği ve bireysel tercihlerin rasyonelliğinin ahlakın yerine geçtiği kaotik bir dünyayla karşı karşıyayız. Liberalizm modern dünyadaki sorunların kristalize olmuş bir özetini verir bize. Aslında kendisi de bir geleneğe dönüşmüş olmasına rağmen evrensel hakikati temsil ettiği iddiasındadır liberal tahayyül. Her şeyden önce bu apaçık gerçeğin dışa vurulması ve liberal sistemlerdeki iki yüzlülüğün tartışmaya açılması gerekir. Ayrıca liberal düzen ortak iyiye izin vermez. Her birey ve grubun kendi iyisi için yaşadığı, nesnellik ve ortaklığın ihmal edildiği bu modelde çatışmaları çözecek hakim bir ilke yoktur. Felsefeye ve ahlaka ihtiyaç duyulmayan, tüm meselelerin prosedürler üzerinden hukukileştiği liberal toplumda insani yaşam yabancılaşmaya hapsolmuş durumdadır.

Çalışmamızda MacIntyre'nın modernizm-liberalizm eleştirisine iki noktada itiraz edilmiştir: Öncelikle düşünürün modernizme karşı geliştirdiği söylem ve kavram seti kendi içinde sorunludur. Mesela liberalizme karşı çıkan MacIntyre liberal devletten keskin bir kopuşu tavsiye etmez. Ayrıca kapitalizme yönelik eleştiriler yabancılaşma eleştirisi seviyesinde kendini tekrar eder. Özel mülkiyetçi sermaye düzeninin ekonomi politik bir eleştirisi yoktur düşünürde. Bu nedenle kapitalizm-liberalizm eleştirisi bir hayli yüzeysel ve sınırlıdır. Dahası modern rasyonelliğin alternatifinin gelenekçi bir yaşayış ve düşünme tarzı olduğu noktasındaki tespitte sorunludur. Kitle iletişim araçları, eğitimdeki gelişmeler ve küresel ekonomi dünyası gibi sosyolojik olgular dikkate alındığında modern yaşama alternatif bir gelenek ve yerelliğin varlığı tartışmalı hale gelir. Her türlü yaşam deneyimi modernizm içinde erimiş durumdadır.

MacIntyre'nın yürüttüğü tartışmada bir diğer sorun aydınlanma öncesi dönemle ilgili çizdiği iyimser tabloyla ilgilidir. Düşünür modern dünyada sorunların çözülemediği ve nesnel bir ahlakın tesis edilmediğinden dert yanar. Yabancılaşmış parçalı bir hayat erdemi ve ortak iyiliği ortadan kaldırmıştır. Peki bu değerlendirme tarihsel sosyolojik kanıtlarla desteklenecek nitelikte midir? Modern öncesi dönemde insanlar ahlaklı mıydı? Toplum içinde ve toplumlar arasında sorunlar çözülüyor mu? Ayrıca modern zamanlarda ahlak aşınmışsa sayısız hak ve özgürlük mücadelesi nasıl mümkün oldu? Nesnel bir ahlakı duyumsayamayan sayısız insanın kendini feda etme pahasına daha iyi bir dünya için yürüttüğü çaba ve mücadeleleri nasıl açıklayabiliriz. Dile getirilen sorularla işaret edilen nokta açıktır: MacIntyre fazlasıyla karamsar bir modernlik tablosu çizmekte; modern yaşamın ahlaki, insani ve kültürel kazanımlarına yeterince güçlü bir şekilde değer vermemektedir. Bu bağlamda ileri sürdüğü felsefi iddianın sosyolojik karşılığı tartışmalıdır. Modern zamanlarda ahlaki bir çöküntü yaşandığını söyleyemeyiz. Modern öncesi dönem de bir altın çağ değildir.

Extended Abstract

MacIntyre's philosophy finds concrete expression in his critique of modernism in general, and of the Enlightenment and liberalism in particular. Social disintegration and moral erosion form the focal points

of his formulated critique. MacIntyre stands with Hegel against Kant, and with traditional rationalism against Cartesian reason. The work challenges the empirical basis of the interpretive approach that morally condemns the modern era. Furthermore, the claims that there was an objective morality in the pre-modern era and that people acted in the common good are also debatable.

The pre-modern era is affirmed philosophically and morally because, as refined in examples like Aristotle and Aquinas, it possesses a strong ethics of virtue. Virtue ethics points to the unbreakable link between well-being, morality, and political structure. Moreover, virtue ethics is the antithesis of modernism, liberalism, and the Enlightenment. At this point, a dichotomy can be highlighted: the thinker's critique of modernization is sociological and cultural, while his defense of the pre-modern era is philosophical. Aristotle's philosophy is compared to the problem of alienation in the modern world. However, the form of social organization in the ancient world should be compared with the modern alternative, or the attitude of modern thinkers towards ancient thinkers should be problematized.

As discussed in detail in the article, tradition, practice, and narrative life correspond to the main concepts of MacIntyre's discourse on virtue ethics. The thinker attempts to ground a traditional rationalism. Tradition, formulated as an epistemological starting point, resembles the concept of paradigm in many ways. MacIntyre considers tradition as a sociological, historical, and epistemological context in which we think. The options of tradition entering a crisis and individuals shifting to another tradition through a critical reading, while not always easy to implement, correspond to probabilities that are within the realm of possibility.

The concepts of narrative life and practice complement tradition. Narrative life characterizes the totality of life. Practice, on the other hand, is organically related to virtue. The realization of inherent good in a practice requires the prior acceptance of certain goods such as honesty, justice, and courage. Justice occupies a decisive position in the discussion conducted by MacIntyre. The thinker, lamenting the inability to rationalize justice in the modern world, makes justice a necessary condition for all practices. In his critique of modernism, the sentimentalist orientation, the Enlightenment, and liberalism correspond to the main points of emphasis, respectively. The sentimentalist orientation, which reduces all social relations to individual choices, is like a summary of the flaws in modernism. Enlightened rationalism, on the other hand, takes a stance against objective reason by positioning the individual outside of history and society. At the heart of the critique of liberalism are procedural justice, the lack of the common good, and excessive individualism.

The limits of MacIntyre's critiques of modernism make his philosophy controversial in terms of its consequences. Because the thinker unequivocally negates the liberal-capitalist order. But he does not radicalize his thinking to the point of dismantling the economic and political infrastructure of the modern world. He neither proposes the abolition of private property nor widespread state intervention in the market. Although opposed to liberalism, he believes that the achievements of the modern liberal state should be preserved. He envisions a state that is more decentralized and therefore more compatible with tradition. A similar process of affirmation through criticism is also valid in the context of the Enlightenment debate. MacIntyre, who finds the Enlightenment overly abstract and instrumental, does not object to the natural rights-human rights line, which is among the political consequences of Enlightenment philosophy. According to him, the existence of natural rights is essential for the freedom and security of individuals.

It is widely accepted that MacIntyre's thought has a republican-communitarian orientation. However, the influence of these political codes on the thinker's core theses is limited. This is because he has serious reservations about society's interference in the individual's autonomous existence. The individual's conscious being is inherent in community and culture. However, the individual cannot be sacrificed to society. Moreover, tradition and culture can be transcended. Furthermore, in line with the republican paradigm, MacIntyre emphasizes the connections established between participation, deliberation, and the common good. However, this emphasis does not result in a political agenda involving the republican restoration of liberal democracy.

Kaynaklar

Badhwar, N. (1996). Moral, agency, commitment, and impartiality. Social Philosophy & Policy. 13 (1), 1-26.

Beadle, R. And Moore, G. (2011). MacIntyre, neo-Aristotelianism and organization theory. Research in the Sociology of Organizations, 32, 85-121.

Beiner, R. (2000). Community versus citizenship: MacIntyre's revolt against the modern state. Critical Review: A Journal of Politics and Society, 14(1), 459-479.

Düşgün, K. C. (2018). MacIntyre felsefesinde aydınlanma projesinin ahlak üzerindeki etkisi. Dört Öge, 13, 137-152. http://www.nobelyayin.com/dortoge.

Horton, J. and Mendus, S. (1994). After MacIntyre: Critical Perspectives on the Work of Alasdair MacIntyre. Notre Dame University Press.

Hutchins, R. M. (1982). The Great Books Of The Western World. Aristoteles. Nicomachean Ethics. Vol.9. Chicago University Press.

Hünler, S. Z. (1997). İki Adalet Arasında. Vadi Yayınları.

Johnson, P. (1994). Reclaiming the Aristotelian Ruler. After MacIntyre. Horton, J. ve Mendus, S. (Eds). IUniversity of Notre Dame Press.

Keskin, H. ve Fidan, S. Ş. (2020). Örgütsel çalışmaların ahlaki doğasını şekillendirmede mihenk taşı: Alasdair MacIntyre'nin erdem etiği perspektifi. KAÜİİBFD. 11 (21), 118-140.

Kim, S. (2009). Alasdair MacIntyre's Critism of Modern Moral Philosophy. VDM Verlag Dr. Müller.

Kuhn, T. S. (2021). Bilimsel Devrimlerin Yapısı Çev: Nilüfer Kuyaş. Kırmızı Yayınları.

Lott, M. (2002). Reasonably traditional: self-contradiction and self-reference in Alasdair MacIntyre's account of tradition-based rationality. Journal of Religious Ethics. 30 (3), 316-339.

Lutz, M. A. (2000). On the connecting of socio-economics with communitarianism. Journal of Socio-Economics. 29, 341–347.

Lutz, C. (2015). No one Is minding the store: MacIntyre's critique of modern liberal individualism. Perspectives on Political Science. 44(2), 115-121.

MacIntyre, A. (1957). The logical status of religios belief. S. Toulmin, R. W. Hepbum, A. MacIntyre (Eds.), Metaphysical Beliefs, SCM Press.

MacIntyre, A. (1971). Againts the Self-Images of the Age. Schocken Books.

MacIntyre, A. (1998a). Politics, Philosophy and the Common Good. K. Knight (Ed.), The MacIntyre Reader. University of Notre Dame Press.

MacIntyre, A. (1998b). The Claims of After Virtue. K. Knight (Ed.), The MacIntyre Reader. University of Notre Dame Press.

MacIntyre, A. (1998c). An Interview with Giovanna Borradori. The MacIntyre Reader. University of Notre Dame Press.

MacIntyre, A. (1999a). Dependent Rational Animals: Why Human Beings Need the Virtues. Open Court

MacIntyre, A. (1999b). Toleration and the goods of conflict. S. Mendus (Ed.), The Politics of Toleration in Modern Life. Duke University Press.

MacIntyre, A. (2001). Erdem Peşinde: Ahlak Teorisi Üzerine Bir Çalışma Çev: Muttalip Özcan. Ayrıntı Yayınları.

MacIntyre, A. (2003). Whose Justice? Which Rationality? (4th Edition). University of Notre Dame Press.

MacIntyre, A. (2006). Ethics and Politics. Selected Essays, Volume 2. Cambridge University Press.

MacIntyre, A. (2016). Ethics in the Conflicts of Modernity: En Essay on Desire, Practical Reasoning, and Narrative. Cambridge University Press.

MacIntyre, A. (2019). Erdem Peşinde. Çev: Muttalip Özcan. Vakıfbank Kültür Yayınları.

MacIntyre, A. (2023). Kimin Adaleti? Hangi Rasyonellik?. Çev: Akın Emre Pilgir. Livera Yayınları.

Mason, A. (1994). MacIntyre on Liberalism and its Critics: Tradition, Incommensurability and Disagreement. After MacIntyre. J. Horton and S. Mendus (Eds.). University of Notre Dame Press.

Miller, D. (1994). Virtues, Practices and Justice. After MacIntyre. J. Horton and S. Mendus (Eds.). University of Notre Dame Press.

Mulhall, S. ve Swift, A. (1992). Liberals and Communitarians. Blackwell Publishing.

Murphy, C. M. (2003). Alasdair MacIntyre, Contemporary Philosophy In Focus. Cambridge University Press.

Murphy, C. M. (2003). MacIntyre's political philosophy. C. M. Murphy (Ed.) Alasdair MacIntyre. In (pp. 152-175). Cambridge University Press.

Mutlu, B. (2018). Alasdair MacIntyre'ın çağdaş sorunlar karşısında yeni Aristotelesçiliği. Kilikya Felsefe Dergisi, (1), 39-63.

Pettit, P. (1994). Liberal/communitarian: MacIntyre's mesmeric dichotomy. J. Horton and S. Mendus (Ed.). After MacIntyre. University of Notre Dame Press.

Slaughter, S. (2018). Republicanism and ınternational political theory. C. Brown and R. Eckersley (Ed.). The Oxford Handbook of International Political Theory. Oxford University Press.

Soojung, K. (2006). Alasdair MacIntyre's Critisim of Modern Moral Philosophy. The Catholic University of America Press.

Saussine, E. P. (2005). Alasdair MacIntyre. University of Notre Dame Press.

Young, D. E. (2022). A dead end in Alasdair MacIntyre's political thought? reconsidering social institutions, pluralism, and the liberal tradition. Journal of Religion, Culture & Democracy, 1-16.

Yazoğlu, R. (2007). Alasdair MacIntyre'da otorite ve dini inancın temeli. Felsefe Dünyası, 45, 14-22.